

L'esperança democràtica contra el passat negre

El congrés de Guatemala ha acceptat d'avançar les eleccions legislatives. Aquesta mesura, impulsada pel nou president, Ramiro de León, vol netejar una cambra massa plena de corrupcions.

Després que el Parlament aprovés la setmana passada les reformes constitucionals proposades pel president Ramiro de León, es pot dir que a Guatemala hi haurà eleccions legislatives el 1994. Ramiro de León Carpio, sorgit del cop d'estat fallit de Jorge Serrano, personifica a l'escena internacional el tomb de Guatemala cap a la pacificació i la democràcia.

Des del fallit cop d'estat de Jorge Serrano una petita esperança malda per treure el cap. El cop del mes de maig va acabar de la millor manera possible i Jorge Serrano, el president que havia atès les cotes de corrupció

més altes de la trista història de Guatemala, fou substituït per Ramiro, un advocat de 50 anys que en la seva etapa de procurador dels drets humans ha estat més a prop del poble que no del poder, en un país on poble i poder viuen en mons a part. Des que va arribar al poder, Ramiro de León ha envestit els dos problemes principals del país: l'enfrontament entre guerrilla i exèrcit i la corrupció. Però, en aquesta croada de depuració dels òrgans

ANTONIO CORTÉS

Ramiro de León. El president vol donar una empenta democràtica a Guatemala.

estats, ha topat amb les maniobres dels diputats que s'aferren amb energia a l'escó. Per resoldre aquesta crisi institucional, que ha arribat a parilitzar l'activitat legislativa, el president ha convocat un referèndum amb l'esperança que sigui el poble qui obligui els congressistes i magistrats del tribunal suprem a renunciar. "Si aquests són els pares de la pàtria, no us estimaríeu més de ser orfe?", demana una fotografia dels setze diputats més corruptes. És publicitat dels sectors socials i polítics favorables a la depuració en un país on la corrupció és abassegadora.

A la capital es treuen les lliganyes. La societat civil es desperta de la letargia a què l'han forçada tres dècades de dictadures militars sagnants. La gent es manifesta al carrer demanant neteja a les institucions públiques, les organitzacions civils gosen entrar al Parlament per cridar als diputats que no els volen més, i el presi-

dent de la República planta cara a tot el legislatiu amb una convocatòria de referèndum.

Tots són llops del mateix ardat.

Si la capital bull, la resta del país encara va amb el cap cot. "Diuen que aquest president nou és honrat, però els indis sabem que tots són llops del mateix ardat —diu Felipa Xico, una treballadora social indígena—. També deien que el president anterior era un bon cristià i que solucionaria els problemes del país. Molts evangelistes votaren en Serrano, però aquest se n'anà de Guatemala amb les butxaques plenes".

En sortir de la capital la petita esperança s'apaga. Els camperols saben que els aires de democràcia de la capital no arriben als pobles, de la mateixa manera que els diners assignats a Sanitat no arriben als malalts o que les quotes per a programes socials no arriben als més pobres. La corrupció no és patrimoni exclusiu de les altes esferes i la *mordida* (diners exigits il·legalment, untada) és ben quotidiana.

Hi ha *mordidas* de conseqüències molt greus, com les dels metges dels hospitals públics per a realitzar una operació quirúrgica. Els hospitals de l'estat són un paradigma del funcionament dels serveis de l'administració. Els metges mateixos els anomenen "hospitals de guerra", perquè només atenen els malalts que arriben amb ferides mortals. Qualsevol altra malaltia, lleu o greu, hi és diagnosticada, però no tractada. Et fan una recepta, però no et faciliten medicaments. Per una operació, cal pagar abans al metge, però el malalt s'ha de portar els llençols nets, el menjar i fins i tot les maquinetes d'afaitar, si l'han de rasurar, o el guix, si l'han d'enguixar.

Es clar, en un país on el 68% de la població viu en la pobresa, són molts els qui tenen tancades les portes dels hospitals públics, i només les organitzacions humanitàries estrangeres que funcionen a Guatemala poden aportar alguna esperança als malalts amb pocs recursos econòmics.

Els perjudicats per la untada de metges i policies són comprensius envers aquesta pràctica, producte dels sous de misèria que reben tots plegats. Però les remeses de medicaments caducats, i a sobrepreu, que venen algunes empreses farmacèutiques a l'estat després d'untar algunes butxaques, ja no són tan excusables.

Mentre a la capital parlen de depurar els òrgans legislatiu i judicial, a la resta del país la gent sap que la corrupció està massa arrelada perquè un president ben intencionat, però sense facultats divines, pugui fer-la desaparèixer. Els discursos del pre-

La pobresa no abandona Guatemala. Les *mordidas* són pa de cada dia.

sident sempre fan referència a la necessitat d'eradicar la corrupció, de consolidar la democràcia i d'implantar el respecte als drets humans, però, a la gent, aquestes paraules els semblen velles i buides quan comproven la vigència d'algunes troballes de les dictadures militars, com els patrullers civils, el reclutament forçós i la impunitat dels cacics locals i dels militars.

Entrant al poble de Sacapules (Quiché) veiem dos homes asseguts a la barana del pont. Tenen una cinquantena d'anys, van de paisà i branden una escopeta. Són patrullers, camperols obligats per l'exèrcit a agafar les armes per impedir que la guerrilla arribi al poble. En tot el país hi ha 500 mil patrullers, si bé en altres temps havien arribat a ser 800 mil. Encara avui són la millor arma de l'exèrcit contra la Unitat Revolucionària Nacional Guatemalenca (URNG). La població està militaritzada i l'exèrcit no cedeix als intents de dissolució de les Patrulles d'Autodefensa Civil. El president mateix havia denunciat aquesta organització des de la Procuradoria dels Drets Humans, però des que ha arribat a la presidència evita aquest tema espinós que toca tan de prop els interessos de l'exèrcit.

Un país dividit. En un país essencialment indi, amb un 60% d'indígenes, sorprèn que polítics, empresaris i jutges siguin tots *ladinos* (blancs). Els indígenes concentren els majors percentatges d'analfabetisme en un país on més del 40% de la població no se sap escriure el nom. L'estat no reconeix el dret consuetudinari indígena ni el poder polític dels vells dels

pobles. I els indígenes no accepten el poder del seu batlle ni coneixen el funcionament de l'estat.

El poble identifica el poder amb la corrupció i l'exèrcit amb la violència indiscriminada. La gent recorda els programes de terra arrasada i que l'exèrcit ha aplicat amb sagnant eficàcia, el criteri d'eliminar l'aigua per matar el peix. Els anys de guerra bruta han fet que la gent parli amb més simpatia de la guerrilla que no pas de l'exèrcit. Però aquesta simpatia de bona part de la gent envers la guerrilla no vol pas dir que li donin suport actiu ni que hi posin les seves esperances. Els pagesos volen tranquil·litat, després de trenta-tres anys de guerra. Al camp l'esperança no està ni en el triomf de la revolució ni en l'èxit de la democràcia. Uns confien a arribar als Estats Units il·legalment; uns altres, en els discursos estimuladors d'alguns dels molts predicadors evangelistes.

A la capital, no obstant, les simpaties a la guerrilla es tradueixen en una confiança en la seva forma de lluita. Bona part dels intel·lectuals continuen agraint als guerrillers qua hagin plantat cara als governs militars durant les èpoques més negres. Però alguns d'ells creuen que la guerrilla ja ha perdut el seu espai i que ara cal que la societat civil s'estructuri i batalli pels seus drets dintre el cos de la democràcia.

No es pot oblidar que la ciutat continua sent el ghetto d'una democràcia desconeguda al camp. Algunes coses han canviat, però n'hi ha que perduren. El pols de la democràcia a Guatemala està encara per guanyar.

Rosa Díaz